

فصل چهارم

درس نهم

قلمرو زبانی

۱- در هریک از بیت های زیر چند ترکیب وصفی وجود دارد؟ آن ها را مشخص کنید؟

ای مفتخر به طالع مسعود خویشان
تأثیر اختران شما نیز بگذرد

ای تو رمه سپرده به چوپان گرگ طبع
این گرگی شبان شما نیز بگذرد

۲- تعداد ترکیب های اضافی کدام بیت با بقیه متفاوت است؟

الف) چون داد عادلان به جهان در بقا نکرد
بیداد ظالمان شما نیز بگذرد

ب) بر تیر جورتان ز تحمل سپر کنیم
تا سختی کمان شما نیز بگذرد

ج) در مملکت چو غرش شیران گذشت و رفت
این عوعو سگان شما نیز بگذرد

۳- برای هر واژه یک مترادف و دو یا سه هم خانواده بنویسید.

واژه	مترادف	هم خانواده
طبع		
بقا		
عادل		
طالع		

۴- معادل معنایی واژه های زیر را با توجه به درس بنویسید.

مبارک =

اندوه =

جغد =

مرگ =

انصاف =

اقبال =

۵- با توجه به معنی املای صحیح را انتخاب کنید.

تالع / طالع: اقبال

رونق / رونغ: فروغ

گزشتن / گذشتن: عبور کردن

بقا / بغا: دوام

۶- واژگان زیر را مانند نمونه به دو شیوه جمع ببندید.

زمان: زمان ها ، ازمنه

محنت (.....) ..... خاص (.....)

دعا (.....) ..... دولت (.....)

۷- ترکیب های اضافی را در بیت های زیر مشخص کنید.

در مملکت چو غرّش شیران گذشت و رفت
بادی که در هر زمانه بسی شمع ها بکشت
زین کاروان سرای بسی کاروان گذشت
بر تیر جورتان ز تحمل سپر کنیم
این عوعو سگان شما نیز بگذرد
هم بر چراغدان شما نیز بگذرد
ناچار کاروان شما نیز بگذرد
تا سختی کمان شما نیز بگذرد

۸- « چو » در بیت زیر حرف اضافه است یا حرف ربط؟

در مملکت چو غرّش شیران گذشت و رفت
این عوعو سگان شما نیز بگذرد

۹- در کدام گزینه ها معنای واژه ها درست آمده است؟

بوم (سرزمین)   قدس (مبارک)   ب (اجل) مرگ)   بیداد (ظلم)

۱۰- مترادف واژه های زیر را از متن درس بیابید.

تخت شاهی ( )   گران مایه تر) ( )

خجسته ( )   جغد ( )

۱۱- معنای واژه های مشخص شده را بنویسید.

- الف) گفتم که نوش لعلت ما را به آرزو کشت ( )
 ب) دولت آن است و سعادت که تو را یافته ام ( )
 ج) شمع را باید از این خانه به در بردن و کشتن ( )

۱۲- با توجه به معنا، املاي درست را انتخاب کنید و زیر آن خط بکشید.

بوق (سور - صور) سرشت (تبع - طبع) طلب کرده (خواستہ - خاسته) ماتم (عزا - عذا)

۱۳- از میان گروه کلمات زیر ترکیب های وصفی و اضافی را جدا کنید و در جدول قرار دهید.

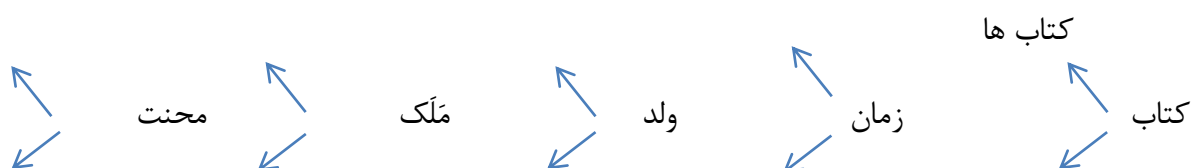
« بارگاه قدس - ذرات عالم - رستخیز عظیم - رونق زمان - غرّش شیران - طالع مسعود - رستخیز عام - محتشم کاشانی »

ترکیب	
وصفی	
ترکیب	
اضافی	

۱۴- جدول زیر را کامل کنید.

واژه	معنی	هم خانواده
اعظم		
ملال		
مفتخر		

۱۵- هر کلمه را مانند نمونه به دو شیوه جمع ببندید.

۱۶- درستی یا نادرستی هر عبارت را مشخص کنید.

- الف) «دولت» در مصراع «بر دولت آشیان شما نیز بگذرد» به معنای «اقبال» است. درست نادرست
- ب) کلمات «سور» (جشن) و «صُور» (شکل‌ها) می‌توانند هم‌آوا باشند. نادرست درست
- پ) کلمات «نَفخ، طالع و ماتم» با کلمات «دمیدن، سرنوشت و مرگ» مترادف هستند. درست نادرست

۱۷-

قلمرو ادبی

۱- کدام آرایه در بیت زیر وجود ندارد؟

آب اجل که هست گلوگیر خاص و عام   بر حلق و بر دهان شما نیز بگذرد

الف) مراعات نظیر   ب) تضاد   ج) جناس   د) تشبیه

۲- برای هر یک از کلمه‌های زیر معادل مناسب را از بیت‌های داده شده بیابید و بنویسید.

-مردم   -مرگ   -انسان‌های بزرگ   -حاکمان نالایق

بادی که در زمانه بسی شمع‌ها بکشت   هم بر چراغدان شما نیز بگذرد

ای تو رمه سپرده به چوپان گرگ طبع   این گرگی شبان شما نیز بگذرد

۳- در بیت زیر دو تشبیه بیابید و ارکان آن‌ها را مشخص کنید.

بر تیر جورتان ز تحمّل سپر کنیم   تا سختی کمان شما نیز بگذرد

۴- در بیت زیر کنایه را بیابید و مفهوم آن را بنویسید.

زین کاروانسرای بسی کاروان گذشت   ناچار کاروان شما نیز بگذرد

۵- در بیت های زیر « مجاز » را بیابید و مفهوم آن را بنویسید.

در مملکت چو غرّش شیران گذشت و رفت   این عوعو سگان شما نیز بگذرد
بادی که در زمانه بسی شمع ها بگشت   هم بر چراغدان شما نیز بگذرد
زین کاروانسرای بسی کاروان گذشت   ناچار کاروان شما نیز بگذرد

۶- در باره ارتباط مفهومی درس غرّش شیران و فصل ادبیات پایداری توضیح دهید.

۱- قافیه و ردیف را در هر بیت مشخص کنید.

الف) باز این چه شورش است که در خلق عالم است؟   باز این چه نوحه و چه عزا و چه ماتم است؟

ب) هم مرگ بر جهان شما نیز بگذرد   هم رونق زمان شما نیز بگذرد

۹- در بیت زیر تشبیه را بیابید و « مشبّه و مشبّه به » را مشخص کنید.

وین بوم محنت از پی آن تا کند خراب   بر دولت آشیان شما نیز بگذرد

۱۰- بیت زیر را از نظر آرایه های ادبی بررسی کنید.

آب اجل که هست گلوگیر خاص و عام   بر حلق و بر دهان شما نیز بگذرد

۱۱- در هر بیت « مجاز » را بیابید و مفهوم آن را بنویسید.

الف) تا تو را جای شد ای سرو روان در دل من / هیچ کس می نپسندم که به جای تو بود

ب) زین کاروانسرای بسی کاروان گذشت   ناچار کاروان شما نیز بگذرد

۱۲- به کمک حافظه خود بیت های سوم و چهارم از شعر « باز این چه شورش است » را بنویسید.

۱۳- در ابیات زیر کلمات مشخص شده چه آرایه مشترکی دارند؟

هم مرگ بر جهان شما نیز بگذرد   هم رونق زمان شما نیز بگذرد
بر تیر جورتان ز تحمل سپر کنیم   تا سختی کمان شما نیز بگذرد

۱۴- آرایه مقابل هر بیت را مشخص کنید.

الف) بر تیر جورتان ز تحمل سپر کنیم   تا سختی کمان شما نیز بگذرد (کنایه)

ب) گر خوانمش قیامت دنیا بعید نیست / این رستخیز عام که نامش محرم است (تشبیه)

ج) آب اجل که هست گلوگیر خاص و عام / بر حلق و بر دهان شما نیز بگذرد (مراعات نظیر)

قلمرو فکری

۱- با توجه به شعر زیر منظور از « تو » کیست؟

« از تو در شگفت هم نمی توانم بود

که دیدن بزرگی ات را چشم کوچک من ، بسنده نیست »

۲- شعر زیر کدام ویژگی ها حضرت علی را بیان می کند؟

« شب از چشم تو ، آرامش را به وام دارد

و طوفان ، از خشم تو ، خروش را »

۳- منظور از « غرّش شیران » و « عوعو سگان » در بیت زیر چیست؟

در مملکت چو غرّش شیران گذشت و رفت   این عوعو سگان شما نیز بگذرد

ای مفتخر به طالع مسعود خویشتن   تاثیر اختران شما نیز بگذرد

۴- ابیات زیر را به فارسی روان برگردانید.

الف) چون داد عادلان به جهان در بقا نکرد   بیداد ظالمان شما نیز بگذرد

ب) در مملکت چو غرّش شیران گذشت و رفت   این عوعو سگان شما نیز بگذرد

۵- در بیت «وین بوم محنت از پی آن تا کند خراب / بر دولت آشیان شما نیز بگذرد» کدام واژه نماد نحسی و شومی می باشد؟

۶- در بیت «چون داد عادلان به جهان در بقا نکرد / بیداد ظالمان شما نیز بگذرد»:

الف) شاعر چه امری را موقتی و ناپایدار می داند؟

ب) کدام ویژگی سبک قدیم در بیت بالا دیده می شود؟

۷- در بیت «زین کاروانسرای بسی کاروان گذشت / ناچار کاروان شما نیز بگذرد» چرا نویسنده از دنیا با نام کاروانسرا یاد می کند؟

۸- شاعر در بیت زیر مخاطب را به چه کاری توصیه می کند؟ و نتیجه آن را چه می داند؟

بر تیر جورتان ز تحمّل سپر کنیم   تا سختی کمان شما نیز بگذرد

۹- در بیت: در مملکت چو غرّش شیران گذشت و رفت / این عوعو سگان شما نیز بگذرد» شاعر کدام گروه از انسان ها را با هم مقایسه می کند؟

۱۰- مفهوم نهایی بیت «بادی که در زمانه بسی شمع ها بکشت / هم بر چراغدان شما نیز بگذرد» چیست؟

۱۱- در بیت «بادی که در زمانه بسی شمع ها بکشت / هم بر چراغدان شما نیز بگذرد» کدام کلمه در معنی حقیقی خود به کار رفته است؟

الف) باد   ب) زمانه   ج) شمع   د) چراغدان

۱۳- بیت « آب اجل که هست گلوگیر خاص و عام / بر حلق و بر دهان شما نیز بگذرد » یادآور کدام ضرب المثل

فارسی است؟

الف) مرگ خوبه اما برای همسایه   ب) مرگ یه بار شیون یه بار

ج) سگ زرد برادر شغاله   د) شتریه که در خونه ی همه می خوابد

۱۴- کدام گزینه با حدیث « الصبرُ مفتاحُ الفرج » تناسب دارد؟

الف) در مملکت چو غرّش شیران گذشت و رفت   این عوعو سگان شما نیز بگذرد

ب) هم مرگ بر جهان شما نیز بگذرد   هم رونق زمان شما نیز بگذرد

ج) ای تو رمه سپرده به چوپان گرگ طبع   این گرگی شبان شما نیز بگذرد

د) بر تیر جورتان ز تحمل سپر کنیم   تا سختی کمان شما نیز بگذرد

۱۵- مقصود شاعر از واژه های مشخص شده چیست؟

بادی که در زمانه بسی شمع ها بکشت   هم بر چراغدان شما نیز بگذرد

۱۶- کدام گزینه با مفهوم حدیث « الدّهرُ یومانِ یومِ لکَ و یومِ علیک » مناسبت معنایی دارد؟

الف) غم روزی مخور تا روز ماند   که خود روزی رسان روزی رساند

ب) گوید این حدیث نظامی ز سوز دل   روزی مبارک است که روی تو دیده ام

ج) به کس نداد توانایی این سپهر بلند   که از پی اش نفرستاد ناتوانی را

د) جهان چیست؟ بگذر ز نیرنگ او   رهایی به چنگ آور از چنگ او